

OSA 3 Lausetyypit ja niiden sijavaihtelusäännöt

Lausetyypit ovat lauseiden malleja, konventionaalistuneita tapoja, miten järjestämme informaatiota lauseissa. Suomen kielen lauseiden tuottamista ja ymmärtämistä auttaa, jos hahmotellaan joitakin tyypillisiä lausemuotoja. Ne auttavat myös paljon sijavaihtelun hallitsemisessa. Kun tunnistat lausetyypin, löydät helposti vastauksen, mikä lauseenjäsen (objekti, subjekti vai predikatiivi) osallistuu sijavaihteluun ja mikä siihen vaikuttaa (kielto, epämääräisyys tai muu).

Lausetyypin tunnistaminen aloitetaan verbistä. *Olla*-verbillä on useita lausetyyppejä, ja *tulla*-verbillä on suurinpiirtein samanlaiset tyypit kuin olla-verbillä. *Olla*- ja *tulla*-verbillisiä lauseita kutsutaan kopulalauseiksi, joissa kopula (*copula*) tarkoittaa linkkiä lauseen jäsenien välillä. Kopulaverbi ei oikeastaan kerro mitään informaatiota, se on vain pakollinen palikka lauseessa. Monissa kielissä kopulan eli olla-verbini voi jättää pois ja sanoa vain *Minä – vihainen*. Suomessa verbi on pakollinen osa lausetta, älä jätä sitä pois.

Muut verbit jakautuvat kahteen ryhmään: **transitiiviverbit** ja **intransitiiviverbit**. Transitiiviverbit ovat sellaisia, joiden kanssa tulee objekti (*direct object*), ja intransitiiviverbit ovat sellaisia, joiden kanssa ei tule objektia mutta voi tulla rektio, ajan tai paikan ilmaus.

OLLA- JA TULLA-VERBIEN LAUSETYYPI:

3.1 Omistuslause: *Meillä on uusi auto. Kirjastolla on uudet aukioloajat. // Meille tuli uusi auto.*

3.2 Eksistentiaalilause: *Suomessa on kylmä ilmasto. Tampereella on 20 000 opiskelijaa. // Tampereelle tulee 2000 uutta opiskelijaa.*

3.3 Predikatiivilause: *Mansikat ovat hyviä. Silmälasit ovat aika kalliit. Huone on aika kylmä. Nämä opiskelijat ovat jo aikuisia.*

3.4 Muutoslause: *Mansikoista tuli hyviä. Laurasta tuli taiteilija. Näistä opiskelijoista on tullut aikuisia.*

3.5 Tilalause: *Minulla on kylmä. Täällä on hauskaa. Kesällä oli rentouttavaa mutta nyt on hieman stressaavaa. // Minulle tuli kylmä.*

3.6 Kvantifiointilause: *Rahaa on kolmesataa euroa. Meitä oli vain kaksi. Lunta on tänä vuonna paljon. // Rahaa tuli kolmesataa euroa.*

3.7 Muut kopulalauseet: *Pekka on käymässä mökillä. Lapset ovat sairaana. Olin kolme vuotta opettajana. // Pekka tuli käymään mökillä.*

3.8 INTRANSITIIVILAUSEET (ei objektia): *Nousen yleensä seitsemältä. Lapsi itkee kovaa. Kaupungin valot näkyvät kauas. Sandra työskentelee Nokialla.*

3.9 TRANSITIIVILAUSEET (objekti): *Haluaisin antaa sinulle lahjan. Kasvatin tämän kukan itse. Äiti varoitti meitä ukkosesta. Löysin kymmenen euroa maasta.*

Seuraavan sivun kuviossa on kaikki erilaiset verbit sijoitettu pallojen sisään. Suurimmat pallot ovat intransitiiviverbit (ei objektia -verbit), joihin kuuluu myös olla ja tulla. Toinen suuri pallo on transitiiviverbit eli objektiverbit. Kun kohtaas uusia verbejä, kannattaa heti myös miettiä ja tarkistaa, missä kohtaa pallokuvioita ne sijaitsevat.

Milloin tulee partitiivi?

INTRANSITIIVIVERBIT

= Verbit, joiden kanssa ei tule OBJEKTIA vaan muita jäseniä

olla ja tulla

Omistuslause: *Meillä on uusi auto. Meille tulee uusi auto.*

Predikatiivilause: *Minä olen opettaja. Kirja on todella paksu.*

Muutoslause: *Minusta tulee opettaja. Kirjasta tuli todella paksu.*

Tilalause: *Täällä on kylmä. Minulla on nälkä. Minulle tuli nälkä.*

Eksistentiaalilause: *Suomessa ei ole kuningasta. Suomeen ei tule kuningasta.*

Kvantifiointilause: *Vieraita oli kuusi. Vieraita tuli kuusi.*

Kopulalause: *Heikki on Helsingissä. Heikki tuli Helsinkiin.*

Muut intransitiiviverbit: suuttua, punastua, löytyä, näkyä, palata, peseytyä, iloita, tykätä, tulla, itkeä jne.

Muut intransitiivilauseet: *Heikki suuttui minulle. Naapurit tulevat huomenna kotiin. Juuso alkoi itkeä. Avaimet löytyivät parvekkeelta. Osallistuin kurssille. Hän tykkää sinusta. Työskentelen päiväkodissa.*

TRANSITIIVIVERBIT: **Transitiivilauseet**

= Verbit, joiden kanssa tulee OBJEKTI

Partitiiviverbit: odottaa, rakastaa, käyttää, kunnioittaa, pelätä, toivoa, arvostaa jne.

Me odotamme bussia. Rakastan sinua. Osaatko käyttää tietokonetta? Hän kunnioittaa sinua paljon. Toivon sinulle kaikkea hyvää.

Sekaverbit: lukea, kirjoittaa, siivota, rakentaa, tehdä, korjata, laulaa jne.

Valmis: *Aion lukea tämän kirjan. Siivosin tänään keittiön. Talo on rakennettu 1960.*

Kesken: *Luen iltaisin tätä kirjaa. Siivosin keittiötä. Taloa on rakennettu jo kaksi vuotta.*

Totaaliverbit: nähdä, löytää, omistaa, rikkoa, räjäyttää, menettää, pudottaa jne.

Näen kuun ja tähdet. Löysimme vain yhden sienen. Joku on rikkonut tuolin. Anna minulle avaimet. Omistan ison talon.